

УЛУГ-ХЕМЧИЛЕР ХҮЛЭЭЛГЕЗИН АЛДАРЛЫ-БИЛЕ КҮҮСЕТКЕН

БҮГҮ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОДЕТАРИЙЛЕРИ, НАТТЫЖЫНАР!

ШЫН

СОВЕТ ЗВИЛЕЛИНИНГ КОММУНИСТИК ПАРТИЯЗЫНЫҢ ТЫВА ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕТЕРИНИНГ, АЖЫЛЧЫ ЧОННАР ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ СОВЕТТЕРИНИНГ ОРГАНЫ

№ 199 (4169) 1958 ч. октябрь 7, вторник Өртөө 20 коп.

СЭКП-ниң Улуг-Хем райкомунга болгаш райкүүскомга

Тараа бүдүренин көвүдөдир болгаш күрүнөгө 450 муң пуд тараа садар талазы-биле социалисттик хүлээлгелерин күүсеткен улуг чедишкин-биле партиянык область комитеди болгаш облукүүском Улуг-Хем районун эр. херээжен колхозчуларына, колхозтарның, МТС-тиң механизаторларына, совхозтарның ажылчыларына, көдээ ажыл-агыйның тускай эртемчилеринге, партия, совет болгаш комсомол ажылдакчыларына байыр чедирип тур. Боттарының хүлээлгелерин элээн ажыр күүсеткен «Чодураа», «СЭКП-ниң XX съездин», «Күш-ажылдын хостуу» колхозтарның болгаш «УТКА 25 чылы» совхозтуң тараа белеткелдеринин планын күүседир талазы-биле эки ажылын партиянык область комитеди болгаш облукүүском демдегеп тур.

Көдээ ажыл-агыйның ажылдакчылары болгаш Улуг-Хем районун бүгү ажылчы чоннары тараа, эът, сүт, дүк бүдүренин улам ынай көвүдүр дээш моон сонгаар-даа чедишкинниң ажылдаар, дүжүт ажаап алышканын, үренин болгаш мал чеми фондундарын урарын дүрген доозар, күш-хүннеринин долун үнелиг төлөвирин хандыраар, мал кыштаггадышкынына, үлгелерлик белеткенер, келир чылдын дүжүдүнге күсүк чер аңдарышкынын белеткээр болгаш оон-биле СЭКП-ниң XXI съездинге төлөптур ужуражыр деп партиянык область комитеди болгаш облукүүском идегелин илередип тур.

СЭКП-ниң Тыва обкомун.

Облукүүском.

Улуг-Хем районуна шилчиир Кызыл тукту тывыскан

Улуг-Хем районунун төвү—Шагаан-Арыг хоорайның Култура бажыны октябрының 3-те хүндүсүнүн 1 шакта байырлаадыг шийчи кирип келген турган. Залдың сибизинде президиум столунун баарында чидиг кызыл төстө: «Областа бирги черин тараа белеткеле доозугаже чедир девээр тудалынар!» деп бижээн.

Бүгүн маңа СЭКП Улуг-Хем райкомунун бүрүзүнүн болгаш районунун бүрүзүнүн партия, совет база ажыл-агый активи-биле каттышкан хуралы болган. Районунун колхозтарын дарагалар, партия организаторларын секретары болгаш агрономдары маңа чыгып келгенер.

Күрүнөгө плаандан ажыр тараа дузаарының болгаш садарының талазы-биле социалисттик хүлээлгелерин күүсетпешкен, бо чылдың октябрь 1-ге чедир өвүдүр оң хонуктарның иштинде күрүнөгө тараа дузаарының болгаш садарының планын 84 хуу күүседип, областтын райондарының иштинде бирги черин ээлеэн Улуг-Хем району СЭКП облукүүкомун болгаш облукүүкомун шилчиир Кызыл тукту СЭКП облукүүком секретары А. Анкудинов тывыскан. Тукту СЭКП райкомунун секретары А. Градобоев, райкүүком дарагы Шырап болгаш тараа дузаарының база садарының талазы-биле плаандан бир дугаар күүсеткен «Чодураа» колхозун дарагы Төмүр-оол тукту хүлээп алганнар.

Хуралга эш Төмүр-оолдун чугаалааны: «Бистиң колхозтуң эр, херээжен колхозчуларының шудургу ажылдаанын түнелгиде, күрүнөгө тараа дузаар болгаш садар планын 467 тонна турда октябрь 3-те чедир 2015 тоннаны берген бис. Ычанган күрүнөгө тараа дузаарының болгаш садарының планын бистиң колхоз районда бир дугаар күүсеткен. Бо чедишкинниң чедип алганымыстың кол чылдаары— мурнакчы арта болуу— аңгылап ажаарының артаган калба-биле ажылдаанымыста болган. Чүдө моң ачынганда күрүнөгө-биле эрте санаары арталыг болган бис. Оон-биле кады бистиң колхозтуң тараа шедеринге, шаңгарга Кызылдың салдык-кооператив школаларының өреникчилеринин эрес-шур-порттаан.

Улуг-Хемчилер ол хүлээлгелерин алдарың-биле күүседип шыдааннар-даа— күрүнөгө тараа дузаар болгаш садар талазы-биле болуңдуң бедиңкен социалисттик хүлээлгелерин хуусаа бетинде күүсеткенниң дугайын район октябрының 5-те рапорттаан.

ОБЛАСТЫҢ РАЙОННАРЫНДА ТАРАА САДЫП АЛЫБЫШКЫНЫНЫҢ ЧОРУП ТУРАРЫНЫҢ ДУГАЙЫНДА МЕДЭЭ

(1958 чылдың октябрь 5-те чедир хуу-биле).

Районнар	Колхозтар	Совхозтар	нигитини-биле
Улуг-Хем	115,4	105,5	110,8
Сүт-Хөл	93,7	—	93,7
Талды	89,4	87,0	88,5
Чөөн-Хемчик	86,6	—	86,6
Каа-Хем	83,6	—	83,6
Бир-Хем	77,2	100,0	81,5
Барыш-Хемчик	64,3	101,6	79,3
Чаа-Хөл	61,2	—	61,2
Бай-Тайга	58,8	—	58,8

Улуг-хемчилер сөзүн ээлээннер

СЭКП-ниң ээлчег чок XXI съездинде болгаш Октябрының социалисттик Улуг революцияның 41 чыл өвүдүр төлөптур ужуражыр дээш Улуг-Хем районунун колхозчулары, Шагаан-Арыг болгаш Кызыл хоорайларының колхозтарга дузаажып келген ажылчыларының, алыш-халкыларының база школалары аныктарының идегелин дегинкичи-биле дүжүт ажаап алышкынына улуг чедишкиннерин чедип алганнар.

Областың 5 миллион пуд тараа-зынга кириштир күрүнөгө тараа дузаар талазы-биле болуңдуң алган социалисттик бедиңкен хүлээлгелерин район октябрь 5-те, область бир дугаарында күүсеткен. Төрөөн чуртуң шыгжаарында 7203 тонна тараа урдунган ийикле, азы алдыган хүлээлгө 110,7 хуу күүсеттинген. Күрүнөгө тараа садар болгаш дузаар талазы-биле «УТКА-ның 25 чылы» совхозтуң, «Чодураа», «Күш-ажылдын хостуу» болгаш «СЭКП-ниң XX съездин» колхозтарның коллективтери оңаа идегелин күүседип алышканнар.

Ылангыч «УТКА-ның 25 чылы» совхоз (директору эш Панков, улуг агроном эш Пирогова, партия организаторларын секретары эш Хордун-оол) күрүнөгө 3100 тонна эки шынарлыг таразын дузаар, тараа дузаалдарының талазы-биле күрүнөгө оң ажаа-агыйга берген оңалдыган барык-ла дөрт катан ажыр күүсеткен. Районунун «Күш-ажылдын хостуу» колхозу (дарагы эш Глотов, агроном эш Шелеметов, партия организаторларын секретары эш Натип-оол) күрүнөгө 1214 тонна таразын садып, аңаа оңалдыган планын барык-ла 5 катан ажыр күүсеткен. «Чодураа» (дарагы эш Төмүр-оол, агроном эш Бакикулиев, партия организаторларын секретары эш Кошар-оол), «Партияның XX съездин» (дарагы эш Чүдүм, агроном эш Васильев, партия организаторларын секретары эш Сарыг-оол), Жванов аттыг (дарагы эш Мөңбей-оол, агроном эш Хунискаал, партия организаторларын секретары эш Чаш-оол) артелеңдиг күрүнөгө плаандан барык-ла 2 катан хай таразын дузаарганнар.

Тараа дузаалдарының чедишкиннерин комбайн агрегаттарының үзүлчөк чок ажаап турганын улуу-биле хамаарышкан. Ажаап алышкынына маңгыны лафетчик Ондар Кызыл-оол, совхозтуң комбайнери А. Чапчак, МТС-тиң комбайнери Бочегоуров, Бондарев, Буулар, Масаланов, Попов болгаш оон-даа өскөдөр идегелин ажаап алганнар. Тракторист Ондар Кызыл-оол машинист Валерий Масаланов-биле кады ийи лафетчик «Беларусь» деп трактор-биле өзчөгенин дүжүтүлдү үрүгүчү 40—45 гектар таразын кестирип турганнар. Комбайнер Бондарев биле Масаланов ажаап алышкынының нормалын хуу бүгү ажыр күүседип турганнар. Чижээлээрге, коммунист эш Бондарев августун 26-да дөрт гектар чериң таразын бөдүрүп бастырган, комбайнның тавыччалы кезер кылдыр аде кылган ортума-биле бир гектар 22 центнер дүжүтүлдү берик болгаш сырды таразын 22 гектарын кестирген. Оң өреникчи чорал комбайнер А. Масаланов

чамдык хүннерде 33 гектар ажыг чериң таразын бастырып, а дөрт ажаап алышкынына 35 гектар чериң таразын кестирип турган. Комбайннарда база күрүнө складтарыңче тараа өөрүтүргө Кызылдың №1 АТК-ның болгаш даг экспедициянының чолалачылары оңаа идегелин ажаап алганнар. Чолалачылар В. Кожеников, Л. Охотников, В. Кузнецов болгаш оон-даа өскөдөр идегелин ажаап алганнар. Даг экспедициянының чолалачы эш Воронников хүнде 40 километр харе черге 9 рейсти кылдып турган.

Дүжүт ажаап алышкынына болгаш күрүнөгө тараа дузаалдарына район школаларының 8—9 класстарының өреникчилери, облпартбюроствун, КСР-ниң область өргөтөлгөсүн болгаш Шагаан-Арыг хоорайның дыка хай албан органдарының черлеринин ажаап алышкынына улуг дузаын күрүскөдөр. Маңа Шагаан-Арыг хоорайдан өрт команданын, өмнөгө черинин ажаап алышкынына, ортума школаларының 8—9 класстарының өреникчилери, Кызылдың медицина училищесинин студенттерин, салдык-кооператив школаларының өреникчилерин, көдээ ажыл-агый техникумунун оодекника садырының студенттерин ажап болур.

Ажаап алышкынының мурнакчы арта— аңгылап ажаап алышкынынде чорудуп турганын тараа дузаалдарын дүрген темп-биле чорударын хандырган. Ол чорук кестирген шык тарааларың дүрген турганын, база бастырылган тарааларың аргалашкынын дүргөдөргөңге улуг рольду ойвап турган.

Колхозтар баштаар черлери, ында партия организаторлары болгаш өлкө Советтер районунун ажылчы чоннарының ортузунга ажаап алышкынының үезинде масса-политиктиг болгаш органиастыг ажаап алышкынынде элээн бедиңкенер. Колхозтарның төп шаңгарына, хөвү бригадаларына, районунун тараа хүлээп адыр пунктузунга агит-хуурастарын, хана солдуларын, «Брокосидерия» доктаамал үлдүрүп, оларга ажаап алышкынының мурнакчыларын үрүгүчү чырыдып, чылдарыны болгаш ажаап алган ойталаарынын шүүмчүлүгү турган. Оон-биле чергелештир хонуда ажаап алган кишилерин амырлар-чуртагалы болгаш аш-чөм хандыргыла эртең чылдарымын эки организастаттыгын турган. Колхозтарын болгаш совхозтуң хөвү туралдарына— районунун база районунун столовалары ажаап алганнар.

СЭКП райкомун болгаш райкүүском база районун партия, совет, ажаап алышкыны дүжүт ажаап алышкынының херөөн шийтирилешкен, өскө ажаап берген база кичээлгеңиң алыш келгенер. Ылангыч мал ажылчынын продуктудун чоруп бедиңкереңге оңаа кичээлгеңиң салым келген. СЭКП райкомун биле райкүүском күрүнөгө эът, сүт, дүк дузаар талазы-биле колхозтарга болгаш совхозка 10 хонуктарын болгаш тус-тус айларын тускай оңалдыган берип турган. Районун дүжүтүлдү ажаап алышкынынын составында элээн хай кижилерин мал ажылчынын айтырылдарына быжылаан турган. Бо хемчеглер кол-

хозтарның, фермаларның болгаш малчыларның аразында социалисттик чарыштарың түнелгелерин 10 хонук болгаш-ла үлдүрер арганы биске берген. Алдыңгар хемчеглерниң түнелгиде район күрүнөгө сүт, дүк дузаарының планын хуусаа бетинде күүсеткен болгаш чорук үедө эът дузаарының планын күүседип болуруңду бүгү арталарын тургускан. Күрүнөгө мал продуктуларын дузаар талазы-биле «Партияның XX съездин», «Күш-ажылдын хостуу», «Улуг-Хем» колхозтар болгаш «УТКА-ның 25 чылы» совхоз эки күрүгүдөгелит болган. «Партияның XX съездин» колхоз күрүнөгө мал ажылчынын продуктуларын дузаар планын бүгү күрүгүдөгелит талазы-биле күүсеткен. «Күш-ажылдын хостуу» колхозтуң сүт-баран фермаларын ажаап алышкыны күрүнөгө сүт дузаарының планын 2 катан ажыр күүседип, 2194 центнер сүтү дузаарган. Районун мурнакчы саанчылары эштер Сенина, Дамбажик, Сат Адама, Болдак Мария, Санчы Кек-кыс олар 9 айларын дүжүтүлдү ийек бүрүтүдөн ортума-биле 1642—1959 литр сүтү саап алганнар. «УТКА-ның 25 чылы» совхозтуң улуг калдары эш Агарбу бөдүрүнү кадында 940 агарбу дүжүтүлдү хойларның баш бүртүгүндө-не 4,1 кг дүктү алган. А колхозчу калдары эштер Араскал, Ондар Айжы, Донгак Бадраа, Түлдү Чижик-оол, Көмбүй Байыр, Кыргыс Мамы-Хал олар бөдүрүн дүжүтүлдү хой бүртүгүндө 2,3—2,4 кг дүктү кырып алганнар. Мал ажылчында бо шышкан мурнакчыларын моон-даа хойнү күрүгүчү болур.

Мал кыштаггадышкыны чедишкинниң өрттөрү дөң районун колхозтары мал ченери белеткээр планын ажыр күүсеткенер, «УТКА-ның 25 чылы» совхоз мал ченин эртең чылдазында ийи катан хойнү белеткен. Ийди болза-да районунун ажаап алышкынында четистерин барың демдегээр керек. Ылангыч тараа кезилдени районун чамдык колхозтарнда хождуп турат. Тараа садарының хай кезин бөдүрүмчөө болгаш районда үренин белеткелге ам-даа чедир күүсеттинген. Келир чылдың тарылгалыңа чер белеткел кочуктук оокум темп-биле чоруп турар. Районун чамдык колхозтар маздын баш саанын өстүрүрүнүн планын күүседир дөң копкак дежиңеңи, аңгылашкынында белеткел ажаап алышкыны кичээлгеңиң салбып турар. Кыштагларга мал кажаалдары болгаш малчыларның чуртагалы ба-жиңчылары бүгүн септеттинген. Оон-биле чергелештир районда култура-чырымышкын болгаш өмнөгө черлеринин бажынынар ам-даа чедир септеттинген.

Районун партия организаторлары болгаш бүгү ажаап алышкыны үезинде алыттылган четистерин дарагы узуукал, СЭКП-ниң ээлчег чок XXI съездинге болгаш Октябрының социалисттик Улуг революцияның 41 чыл өвүдүр ажаап алышкыны бедиңкел хуулаларын бүгү күрүгүдөгелит талазы-биле хуусаа бетинде күүседип дөң шийтириң хемчеглерин амыр ужурдулар.

А. ГРАДОБОЕВ,
СЭКП Улуг-Хем райкомунун секретары.

СЭКП-ниң тыва обкомунга болгаш облукүүскомга

Улуг-Хем районунун ажылчы чоннары, СЭКП-ниң XXI съездинге төлөптур ужуражыр дээш доккөсөшпешкен, областтын күрүнөгө бээр 5 миллион пуд тараалыга кириштир күрүнөгө плаандан ажыр тараа дузаарының болгаш садарының талазы-биле боттарының хүлээлгелерин хуусаа бетинде, 1958 чылдың октябрь 5-те 110,7 хуу кылдыр күүсеткен. Төрөөн чуртка тараа дузаалдары үрүгүчүлүгү турар болгаш чорук үезин иштинде оңу 7500 тонна чедирер. «УТКА-ның 25 чылы» совхозтуң коллектив, «Күш-ажылдын хостуу», «Чодураа», «СЭКП-ниң XX съездин» колхозтар болгаш Шагаан-Арыг МТС-тиң база совхозтуң механизаторлары, №1 АТК-ның, даг экспедициянының, совхозтарының чолалачылары, медицина училищесинин, салдык-кооператив школаларының студенттери, хоорайның ортума школаларының өреникчилери, Шагаан-Арыг хоорайның хай-хөй коллективтери тараа белеткелдинин талазы-биле оңаа шыгарааннар.

Чорук хүннеринин иштинде тараа ажаап алышкынын доозар, үренингириң бүрүнү-биле урун адыр, малдың чөм талазы-биле херегелдин хандыраар, малды кышка белеткээрин доозар, сүгүт, өтти плаандан ажыр күрүнөгө дузаар талазы-биле боттарының хүлээлгелерин күүседип талазы-биле районунун ажылчы чоннары бүгү хемчеглерин аш турар.

СЭКП-ниң
Улуг-Хем райкомун.

Райкүүском.

Көдүрлүүшкүндө

Коммунисттик партияның болгаш Совет чакытың салган сорулгаларын амырларга чедишкинниң боттан-дыр дөң «Чодураа» колхозтуң ажаап алышкыны мал болгаш чорук ажылчыне кол кичээлгеңиң салган. 1954 чылда бодурага ишти тарылга шөлү 800 гектар немешкен азы 2557 га апарган. Болчок колдуңда-да кур болгаш журуккан черлерин ажаап тургаш тарылга шөлүн калбартырып чедип алган.

Тарааның арай бышмай турганы-биле ажаап алышкынын август 24-те өгөлөн бис. Ажаап алышкыныга болчок быжырылгалыңы-биле белеткенин, бүгү ченес-херекселдерин эки шынарлыг септеп алган. Колдуңда-ла муң га черин дүжүлдү аңгылап ажаап алырын планга көргөн турган.

Лафет-биле кезер үезинге чедир тараа быжын кезирге МТС доран-на лафеттиң үш жатка аргатадип чоруткан. Тарааны одуруглай кезеринге механизаторлар Анвай-оол биле Сандый-оол олар хун нормалын 150 хуу чедир күүседип, эки ажаап алганнар. Одруугай кестирген тарааны бастыраар өйү келтиже чедир «С-6» деп беш комбайныны жаталар кылдыр ташыштыр дөңөң. Шаң элдериттинген комбайн-биле комбайнерлер Бондарев, Белеткел олар хун нормалын 250 хуу чедир күүседип турганнар.

Бастыраар үе келири билек-ле харутта адыр подбортжытерин ажаап алдыр берген. Тараа бастыраарыңга комбайнер Бондарев хүнде 13—24 га чедир бастырып, эки ажап алган. Тараа культууралары тараан 2162 гектар шадды 1700 гектары ажаап алган. Оң 1050 гектары одуруглай кескен. Артың 600 ажап гектары октябрь онга чедир ажаап алган бис. Ол шышкан өскө-даа көдө ажыл-агый культуураларын ажаап алышкынын ийчин доостур.

Бастырылгың өгөлөрү билек-ле тарааны күрүнөгө дузаар өгөлөй берген. Август 25-тен сентябрь 21-ге чедир 807 тонна тарааны сапкан, а оң соонда 7 хонук дузаарган, 1015 тонна чедирген. Ол дөңгө 467 тонна тарааны дузаар планын 217 хуу күүсеткен оң. Бо чедишкинни чедип алырныга дүжүтү аңгылап ажаап алганы болгаш МТС-тиң автоматшаларын улуг рольду ойлаан. АТК-ның чолалачылары Кожеников, Фурсон болгаш колхоз чолалачылары Кенден, Дамбадай олар тараа өөрүтүргө шыгарааннар.

Үренин кылдыр 340 тонна тараа культуураларын белеткээр планын колхоз ам белин 180 тонна тараан турган. Бир гектар ортума-биле 17 центнер дүжүтү ажаап алган, болчок күрүнөгө хуусаа бетинде үе шышкып, мал ченинге четчир саанын тарааны шыгалап алган. Ол шышкан колхозчуларга бир күш-хунуге 3 кг тарааны бөөр деп турар.

С. КАЛИКУЛИН,
колхозтуң агроному.

Мээң УЛУУМ

Улуг-Хем районунун Ленин колхозка мен бир-ле дугаар бо чылдан комбайнер болуп ажаап алган кириш, күрүнөгө тараа дузаар болгаш садар талазы-биле немедде хүлээлгелерин бистиң район, оң иштинде Ленин аттыг колхоз алдарымы-биле күүсеткен дөң кызыл-агый-биле ажаап алышкыны киреп мен. Бо колхозка 8 чыл иштинде тракторжу болуп ажаап алган, оң соонда чолалачы болгаш комбайнер болуп ажаап алганымга улуг белеткелди болуру менче хандырган. Ийчинде тараа ажаап алышкынының бүгү дүжүтүлдү 350 гектар чериң таразын ажаап бастыраар хүлээлгелдиң турган, 500 гектар чериң тараазын ажаап бастырган мен.

Комбайнның септеп турда оң септегелине бөдүм кирип турган, ажаап алышкыны үезинде оң үренил чокка ажаап алышкыны хандырган мен. Комбайнны ташыштыр эде дөрөң, үрүгүчү аңгылап ажаап алышкыныга ажаап алган турдум. Бо арта тарааны курдаш турбайн комбайндан шуут тараа хүлээп амыр черге апарып дузаары хандырып турган. Эртең ажаап алганымда, кезже ажаап соонда база напарлар үезинде комбайнны үрүгүчү хынап, оонак үренилгер боу бергенде бөдүм эдиң ап турган мен.

Комбайнныстың марказы «С-6». Ону өөрүтүргө ажаап алган тракторжу эш О. Биче-оолдун ажаап алышкынына маңа белеткел берген. Ол бол-

Ф. КУУЛАР,
Шагаан-Арыг МТС-тиң комбайнери.

Шагаан-Арыгның төп складында

Шагаан-Арыгның төп складын дүжүтүлдү колхозтуң коллективни күрүнөгө шыгжаарыңа хай болгаш эки шынарлыг тарааны кирир дөң чедишкинниң ажаап алган келген. Херек кырында хүлээп алган тараа 1957 чылда хүлээп алган тараадаң 3—4 катан хай болуп турар. Бо чылды иракы садыр пунктуларын сапы база өскөн. Ылангыч Чаа-Хөл районда 4, Улуг-Хем районда 2 пункттуң бар.

Шагаан-Арыгның төп пункттуң ламчыл хеланизмдерин. Ындыг механик хол-биле кылдыр ажаап алган 70—80 хууңу чинигип турар.

Тараа курдаш машинналар чыгар чокка ажаап алган. Курдаш

дыкчылар Г. Елесков, В. Широбиков, Н. Прокуган олар ажаап алышкыны нормалын 130—140 хуу күүседип келгенер.

Механик эш Прокуган электри станцияны доктаамал ажаап алдып, тараа хүлээп амыр пунктунун механик эки ажаап алышкыны хандырган. Анык ажылчынар В. Кудрявцев, В. Вершинин олар транспорттарын, тараа арылгаларын шаңгалары болгаш өскө-даа техникаларын агар септелгелерин эки чорудуп туралар.

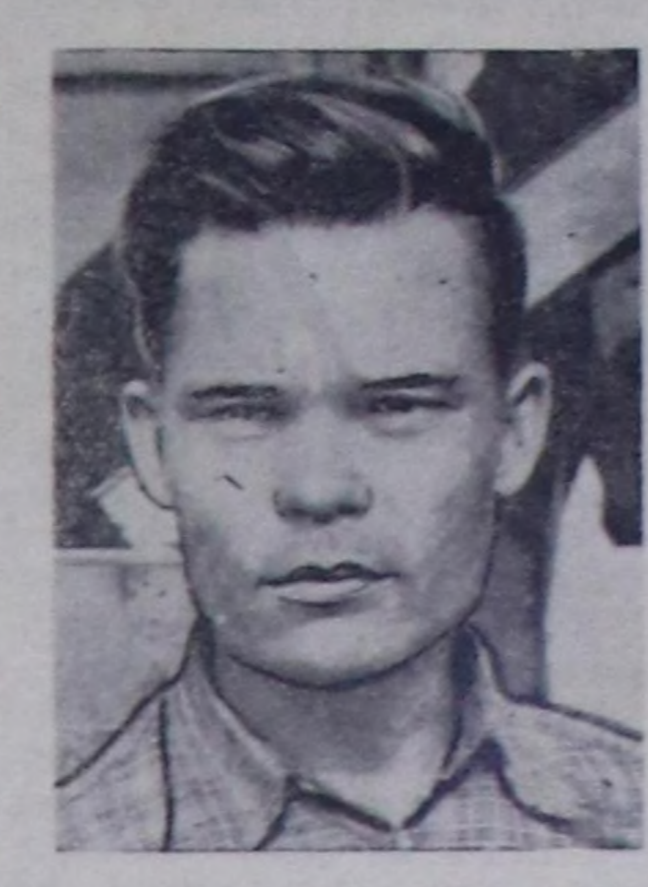
Пунктуңу оперативтик ажаап алышкыны үезинде ажаап алышкыны улуг рольду. Олар болза, шым болса оперативтик учетту кылды-

шаан, тарааны шынарын дүрген ишчин көрү журулдулар. Бо талазы-биле улуг бухгалтер Е. Квалин, учет өргөлөкчи Усова олар эки ажаап алганнар.

Тарааны садыл чокка хүлээп амыр, оң ажаап алышкыны экижидер дөң социалисттик чарышты ажаап алышкыны ортузунга калбартаан бис. Ол эки түнелгелерин берген. Район күрүнөгө тараа белеткелеринин планын хуусаа бетинде күүсеткен. Бо херекке бистиң тараа хүлээп амыр пункттувус бөдүрүн төлөптур үлүгү кирген.

Я. КЫШТЫМОВ,
Шагаан-Арыгның тараа хүлээп амыр пункттувун директору.

УЛУГ-ХЕМ РАЙОНУНҮН КӨДЭЭ АЖЫЛ-АГЫЙНЫҢ МУРНАКЧЫЛАРЫ

С. Бондарев— Шагаан-Арыг МТС-тиң комбайнери.

В. Бочегоуров— Шагаан-Арыг МТС-тиң комбайнери.

Д. Кенден— «Чодураа» колхозтуң чолалачы. Шагаан-Арыг МТС-тиң комбайнери.

Ф. Куулар— Шагаан-Арыг МТС-тиң комбайнери.

В. Кожеников— №1 АТК-ның Шагаан-Арыгта садырының чолалачы.

Бөгүн Азия болгаш Африка чурттарының чогаалчыларының конференциязы ажыттынар

ТАЙБЫЦНЫҢ БОЛГАШ НАЙЫРАЛДЫҢ КОНФЕРЕНЦИЯЗЫ

АСАД САИД.
Ливан чогаалчы.

Азия болгаш Африка чурттарының чогаалчыларының конференциязының эмблема дөмбө.

ГУ ГУН.
Кыдат шүлүкчү.

Чүьктег шоодай

Сес чыг улай чаалашпадым.
Сес чыг улай холга тутпаан
Ораалгалар, болуу курлар
Олар бөгүн херек бооп-тур.

Чашкын соксаан. Кургат чытпаан
Часка кедер тонам алдым.
Шүтлүр чаага едим чоран
Чүьктег шоодай дүрүп алдым.
Баяндыг чыда, азыг кышта
Баты чоран шоодай болгай.

ТЕ ХАНЬ.
Вьетнам шүлүкчү.

Кады бис деп бүзүрээр мен

Барактардан уйгу чаптаам,
Катап көрүчү — чогул-дур сен.
Сагтар, шөлдөр кырын дургаар
Чайының хүн хараар чети.
Алды хүндүс көөй болгаш
Ажыдап-ла турар-дыр мен!

Эжим сени чүге дүне
Эргий болган келир-дир мен.
Ырак Мурнуу чүкте-дир сен,
Ынаартан сөс келбес-даа-дыр...
Кайын өнүгүшү уттур деп сен,
Кады бис деп бүзүрээр мен.

М. КЕНИН-ЛОПСАН,
Тыва шүлүкчү.

Молдуруун сый долгаптар бис

Бымы чурттуг тыва-биле
Бызат солдат—аныктар бис.
Чүге дие соругавыс,
Сүзүвүс-даа чалгыс чон бис.
Тайбыц иштиг өрпөндиве
Далайлардан алды турга.

Давар дыңдап шыдаас мен.
Дайгырамын берип тур мен.
Кыдаттык боолуг дайын
Халдазым, — кара шорун.
Халыкылар сүр күш-биле
Молдуруун сый долгаптар бис!

Ынакшыл дугайында тоол

(Шииден үзүндү)

Ферхад олуруп алыр. Ширин ситен кырынга олурганда, Ферхадтын дөмбөзө бажы сырттай салыптар. Ширин. Мени үзө көрбөй, дыңдап көрөм. Эңне эгезинден эгелээш, сенээ шүптүзүп, шүптүзүп чугаалап бээр жуурдуг мен... Ферхад. Чугаала че, ынчалзажок, черде дүргөн. Чү болган дугайын дыңдаар хонун чогул, чок, ам чү болур дугайын чугаала даан! Ширин. Динна, динна... Коргунчүг чүвени билген-дир мен. Бүзүрөөс-тир мен, ынчалза-даа бүзүрөөсүн барып шыдаас-тыр мен. Шах бо эртен чон чыдын дургузунда угбамнык менден ираанын, хүн келген тудум ирал бар чыдын сакты хонуп келтеш... Эске кижи апарган... Угбам чаа негелде салган-ла болгай. Ферхад. Негелде че? Кандыг негелде? Чугаалап көр даан. Ширин. Үш ай бурунгаар дүжүмет көчүп калды. Ферхад. Ону дыңдаан мен. Ширин. Мочурууну мурунда дүжүмет менээ чоруп чоран. Кижиниң шак ындай кара-сеткидиг, шак ындай каржы болгаш шак ындай өжөктөн апарып эге-ле боодайын чоран мен! Ширин-кадын сени көр хонуп чогул! Хонуп санаттыган. Ону билер мен. Ынчалза-даа мочуруунду мурунда сенээ каш сөс согел каар дээ мен... Сен угбамнык чүге чаражы эвес, а харын оон эки ынак кижизин чарып алгаш бергандыр сен... деп чугаалап-дыр айын. Ферхад. Сен чүгү чугаалай-дыр сен?

— шак ол кижиден, күш-биле-даа болза, ынакшылды, сени чарып ап деп аттыг чүвө-дир! Ферхад. Мече-дир! Ширин. Шын-даа болуп чадавас... Ферхад. Шын-даа болур-ла мыйнаан! Бо херекке сзая-даа, мзая-даа бурууус чо! Ширин. А оортан чүгү солужа бээрил? Ферхад! Мзая арныкче экидирле көрүп көрөм... Бо үш сыгымн көрүп тур сен бе? Оларнын ийизин сенден чарымышкыны чугаалап турар, а үш дугайын чоокта чаа-ла куступ келдү... (Ферхад Ширинни халаанан ошкан турар). Угбам менден чараш чоран. Ферхад. Чок! Өртөмчедө чандыс-даа чараш ким сенден черле чараш болбас! Ширин. Ох, бир эвес өлү берген болумзай! Угбамга оон чаражы артып-ла калган турбас деп бе... Ужуражы-ла бээр силер мыйнаан... Шын мыйнаан, Харым-ла даан! (Туруп келир). Чок, дүжүмет мегелдепкен-дир. Аас-кежиктиг болушкан тур мен! Ферхад. Аас-кежиктиг болур бис... Иет, ажылдап турар черимде куйну сенээ көргүзөр дээ болгай мен. (Ширинни куйга чедирип келир). Бо-дур, көрүп тур сен бе? Ширин. Карагызын аа... Уттуптай дээш! Шүптүзүп, шүптүзүп—шак бо карагызы-даа, бистини оң чыл чарымышкынысты-даа, угбамны-даа,—шүптүзүп уттуптай дээш... Чоруптаалы! Ферхад. Кайнаар? Ширин. Аас-кежиктиг черже... Бо-дунуна холуң-биле чуруп турганга бистин кайгамчыктыг чараш ордувуче... Эңне баштай сенээ ябдогур октап турганмы аблюктуг саче... Че канчап баардыг? Чүге сен менче адалсынн көрүп тур сен?

Ферхад шак бо негелдени хүлээп албас болза, хамык чүве эрги хөвээр аятар-дыр... Ферхад. Угбамның негелдени ол ышкажы! Ширин. Кандыг негелде боор ол? Негелде-негелде! Эдептер-дир! Шын дээс деп бе? Каш-каш чылдарда дыңнаваным оон үнүндөн билип тур сен мыйнаан, мзая угбам бир-ле чүвени чажырып турар кылдыр менээ сагындырып турган. Саттыкмыс-тир чүгү алырар бе? Дыл элтешес-дир! А кажары бе? Чок! Угбам мичап шыдаас кижи! Эжэн негезинин бе? Ах, Ферхад дүргөн чоруптаалы! Манаа хөзиг-даа доктар хонуп чогул! Ферхад. Бо чер сенээ таарышпас-тыр бе? Ширин. Бо бистин башкаланыр черивис-тир... А дүгө—бистин салдыс эвес, чекетери сзая чуруктарыга халчок дөмөй бистин салдыс... Манаа боодаарга, дүгээ шүптүзү эки-дир! Ферхад. Ширин! Ширин. Менче көөрүңүзү чиктин... Ферхад. Ширин! Бистин хоорайысыс суг чедир дээш он чылда чалымы чурра шаап келдим! Суг чер-ле баар уураугу, суг бадар-даа! Ынчан фонтаннардан чылдыг шалбаа эвес, а сзая караң дег чалынып турар, сзая холдарын дег кайгамчык чараш, сзая тыныжын дег динг суг токтуп турар апар! Манаа фонтаннардан суг аттыга бээр! Ширин. Чүгү чугаалап турары ол? Ферхад. Аарыг бистин чоңувусту халдывас апар... Шөлдөргө чыгып келгеш, улус көрөпчү мглашпас апар... Ширин. Ферхад... Чорувас сен бе? Ынчаарга сен менээ оон мый ынакшылсак шыкжаны чү?

Ферхад. Каян-даа сенээ мен мийдиг күштүг ынакшыл чорбаан мен! Он чылды дургузунда куй иштине чүгү башып эртин келдим... Ам мзая мурунда чүге кара чалым бар! Ол чалымы үтпесимзэ, суг ында! Ширин. Каш хүнүм дургузунда үтпел келир сен? Харылап көрөм! Каш айың дургузунда? Ынтаа-зың ол бе? Каш чылды дургузунда? Чок, көк... ынтаа... Ферхад. Ынтаа, ынтаа даан. Ширин! Холдарыны-ла караан чажы-биле хүлүве! Өөрүшкүдөн шидианарыма күштү хайырла даан! Ширин. Маалыр эвес-тир мен. Мен чүгө болурун аша-биле дужарын күтүп чоруп көргөңкиг херэжөн-дир мен... Ону он чылда манай келген! Ашаамын чүрэнде оон мый чурттаптын баар-дыр мен деп билип чоруп көргөңкиг херэжөн-дир мен... Ферхад. Чүрээмде сен, холумда сен, караамда сен! Ширин. Мен чоруптайн... Ферхад. Чорувай көр... артып кал! Ширин. Чорбас сен бе? Ынчаарга база катал хой чылдарда сзая караң мзая караамын көрбөс ол ышкажыл, ол сзая холу мзая холумга дөбөс ол ышкажыл... Чорбас сен бе? Мзая хаваамда үш билип сыйгылар... Ынчалзажок ам-даа чараң-даа болгай мен. Бистин ордувус, сзая угдуздарын сени ында манан турар, Ферхад! Чорбас сен бе? Ферхад. Ширин! Ширин. Чорбас сен бе? Ферхад. Кижилер сзектер шыкшаш, кырлп турда, сзая-биле бис ордуга аас-кежиктиг болуп, Демир дагдан сугну монгун доңга-биле узуп ижин шыдаар бис бе? Чок, Арзэн хоорайыны манан фонтаннарыга шак бо суг аттыкмын дээш, ажылдаар херек! Бо суг аттыгар-даа! Чүгө чангыс чалым артып калды... Ол чалымы мен үтпел кааптай! Ширин. Арзэн хоорайга менден артык ынак-тыр сен! Ферхад. Ынчаарга сен Арзэн хоорайдан үнгөн эвес сен бе? Ширин. Чоруур өйүм чедип келди. Мени ошкан ал? (Ферхад Ширинни ошкан турар). Ам-даа... (Ферхад Ширинни ошкан турар). Бис база катал хой чылда көрүшпейн баар-дыр бис... Хаваамда сыйгылар баар-дыр чедир... оон союзда эригерге чедир... кудулал-ла, кудулал-ла бадып келир... кыйрай бээр мен... Ынчаарга, адал союзда, бистин хоорайымыс сугу бадырып турганда, сзая-биле дужуруу-да, менче хонудасан көр сен мыйнаан! Ферхад. Сен менээ кезээде...

Азия болгаш Африка чурттарының чогаалчылары Ташкент конференциязының дугайында

Мирзо Турсун-Заде
(Таджик ССР)

Ташцэвгийн Сенге
(Моол Арат Республика)

ССРЭ-нин Азия кезээнин Совет республикаларының чогаалчылары бо конференцияга улуг өөрүшкү-биле белеткенгенер. Эргин аалчылары олар болдунар-да экизи-биле уткуурун күзөшпөр.

Чүс-чүс чылдарның дарлагчыларыга — колдонаторларга УДУР, кижи көрү хонуп чоң идеологияга улур, хылдыкча чаа дайыннарын өскүдеринче чүтүп турарларга улур деки-седди күштөлдүрө деп, Азиянын болгаш Африканын улустарының амгы үгү чүтүлдери хандырып болту деп, шак мидыг литература-ны тургузарының соругалары чогаалчыларның кичээнгелинин төвүнге турар деп бойдыр мен. Чогаалчы кижи бо үениң чүрээ, кара болгаш кулаа бо-дур ужурут. А бистин

Чогаалчылар — кижи төрөгелетинин армыңурут болгай. Ол армыңурун үгү мезе ынак дег кылдыр дыңдаган турар ужурут. Мен боодаарга, бир талында, бурунгаар деп-шылтеп чогаалчыларның чогаалларын чарлап парлаары бергелерге таваржып турар черлерге, бо талам-биле ол чогаалчыларга дуулаар, Азия болгаш Африка чогаалчыларының чогаалчылары-биле делегелинин нөмчүмүздүрүн бүгү

чурттарының парлагачарының дөгөк таңыштарыга кузалаар

Нур Сутан Искандар

(Индонезия)

«Деминивесте күш-түг, суурулганга суларгай бис» — дээр индонезий улстер дөмөл бар. Ташкентке болуп турар конференциянын соонда Азия болгаш Аф-

рига улустарының харылаалары улук бижыгар, бүгү делегелде тайбың бижымыр деп бүтүрелдиг мен.

Юсеф Эс-Сибан

(Катмышкан Арат Республика)

Болуп турар конференция—ылдгы делегел бойдай казан-ла мидыг нарын туруп көрбөз деп чүвени барымдалаар болза, бистин хүнеривистини тон чүгүлэ болушкуннарынны бирөөсү болур. Чогаалчылар — улустарының үгү ол болгай: ылдыг болганда, оларның ужуражышымын болгаш оларның аразына санал-онал солчуру улустарының күзөл-болдыарын боттандыраарына, найырадын

болгаш тайбыңның хөрөөңге дула болур.

Төрөөн чуртум

Бодум чуртум огул болгаш, тайбың дээр мен: Боолар эвес, шкөлдөр анда херек. Төрөөн чуртум баар оруу—дайын эвес, Тайбың иштиң чаагай оруу чаалтынган. Хайыралыг төрөөн черге манаам күштүг. Харым кылдыр эске ынакшыл негесек мен. Төрөөн чуртта мнаг эвес каржы колда Төрөөн чуртум салым-чолу бердиген-дир.

Оран-чуртту кара-бажын өздүр дөөн Олар-биле бистер канчап энгебир бис. Хосталгага ынакшылдыг өздүрүм Сзая улуг шының-биле чөпсөнгөтөн. Хоолайлар ыжи-биле чөптөр дажың. Холаа өздүр калдыр-биле андызын. Ажылчынар, тараачынар бижыг ээни, Чүртүмүң сөзү тайбың ижин алган тур мен. Чөдүр пөштүг шынааларың халгезили, Шөдө үнгөн үнүш суйбаан хөлтүг чыасти. Чүрумалдыг чырык хүнүг, муржым дүңнү. Чүртүм күжүң, шынык казын алган тур мен. Эске черден калгенирге сөүтүрбөс бис. Оларны дөш хей-ле черге боолтыпас бис— Хоуу ээни эзирарын канчап тулар. Хосталганчы чаагай оруу канчап боолга

Улустарының күзөл соруун илередир

Амгы үе дүшкүрүгү болуп турары делегелинин улустары көрүп турар. Оон ужуру чүдө дие, империалистиг күрүрелерин, ылдгы Американың эзегелеринин өңчүг чөңгөлөг, дайынчырак чоруктарында бооп турар. Олар дайын кылсырын орадыкып, ол-бо чурттарда шериг баазаларын тургузуп, атомуг чөпсөвтерини шөдөлдөрүн тургачулувишаан, Ливанче болгаш Иорданияне шериглерин кийрип, ол чурттардан түпкөс-вейд турарлар. Оон келереш, Улуг кылдат улусче өңчүг-чөңгөзө кылдып, оң шагдан тура чери болур Тайваньны эжелеп ап, оон-даа ханылап, Кыдаттыг эске ортулаарыны чөңгөлөг чоруктарынын кылдып турар.

Бо мидыг үеде Узбек ССР-нің наймсалыгы октябрьның 7-де ажыттынар Азияның болгаш Африканың чогаалчыларының чымың делегелинин депшигелег болгаш културтуг амдырамынга улуг ужуру-дузын бооп турар. Ол чымыңа ыраккы Индонезиядан, Вьетнамдан, Кореядан, Япониядан өтөгөш Кыдаттан, Индиядан, Цейлондан, Афганистандан, Катмышкан Арат республикадан, Алжирын болгаш Африканың өскө-даа чурттарында чогаалчылар көзү, боттарының улустарының төлөөсү болур. Оларның күзөлдерин илередир.

Ол чымыңа бистин тос аялаа-дешкен республикамыс—Узбекистан, Тажикистан, Кыргыз, Туркмения, Казакстан, Грузия, Армения, Азербайджанан ангыда Азияның кадык дөвөсөвөрүнүн дыка улауун эзеп турар Россия Федерацияның болгаш оон иштиңде ба-таан турар автономнуг республикаларын, областтарынын, база-ла тууган төлөөсү барын турар. Якутиядан Мординов, Бурятиядан Намсараев, Хакасиядан Кадимов төлөө-леттирген.

Совет Тываның чогаалчымы Саалча Тока ол конференцияда барган. Делегелинин мидыг улуг чүгүлэ

Тываның чогаалчыларының төлөөсү Саалча Токамын Ташкентке айтканып турары.

